

TRGOVSKI LIST

Licijska knjižnica,
Ljubljana

Časopis za trgovino, industrijo in obrt.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani v Simon Gregorčičevi ulici.
— Dopisi se ne vračajo. — Št. pri čekovnem uradu v Ljubljani 11.953.

Naročnina za ozemlje SHS: letno 180 D, za pol leta 90 D, za četrt leta 45 D, mesečno 15 D; za inozemstvo: 210 D. — Plača in toži se v Ljubljani.

LETO VI.

LJUBLJANA, dne 8. maja 1923.

STEV. 52.

Za borzo v Ljubljani.

Gospodarski krogi v Sloveniji se že dolgo dobo trudijo za ustanovitev popolne borze v Ljubljani. Akcija za ustanovitev borze v Ljubljani je enodušna zahteva naših gospodarskih krogov ter je stvarno upravičena. Ljubljana je dejansko gospodarski centrum Slovenije. V Ljubljani je središče živahne in razsežne trgovine, koje je kot importna in eksportna trgovina odlične gospodarske važnosti za našo državo v obče in za slovensko gospodarstvo posebej. V Ljubljani imajo svoj sedež in svoje poslovno središče največji denarni zavodi, v katerih se zbirajo prihranki prebivalstva in v katere se stekajo denarni posli naše čvrste industrije, močne trgovine in stremče obrti. Po svojih prometnih napravah in po svoji ugodni geografski legi je Ljubljana važno prometno središče in križišče. Slovenija ima dokaj dobro fundirane industrije, koja ni samo prvoredne ekonomske važnosti za preskrbo naših potreb v domači zemlji, marveč je v položaju v mnogih važnih strokah izvažati mogočne kontingente svoje produkcije v inozemstvo. Notorično dejstvo je, da ima industrija, trgovina in obrt v Ljubljani svoje dobre stare tradicije. Industrija, trgovina in obrt v Sloveniji slovi po svoji dobri organizaciji, po svoji solidnosti in po svoji delazmožnosti. Iz kupčijske in industrijalne podjetnosti in delavnosti, iz živahnega blagovnega prometa v Sloveniji sledi nujno število in intenzivnost denarnih valutnih in kreditnih poslov. Spričo velike oddaljenosti naše prestolice Beograda je ob sedanjih uredbi borznega prometa treba opravljati valute in efektivne posle v Zagrebu. Gospodarstvo v Sloveniji pa trpi škodo ob sedanjih uredbi osobito ob času permanentnega pomanjkanja gotovine in kreditne tesnosti. Dejstvo, da mora po obstoječih predpisih naš valutni in divizni promet preko borze v Zagrebu, učinkuje slabilno in centrifugalno na naše denarno gospodarstvo.

Pravilno je nedavno izjavil bančni strokovnjak v »Slovenskem Narodu«, da se bo po ustanovitvi ljubljanske borze dokazalo, kako je predolgo nedostajalo tega važnega posredovalnega faktorja. Prizadevanje ustanoviti borzo v Ljubljani so zlasti v poslednjem času podprle denarne krize v Zagrebu, koje provzročajo, da zahtevajo tamošnje banke za devize odnosno valute samo gotovino, odklanjajoč v medsebojnih stikih povsod običajne bančne dobropise. Borza kot posredovalni organ ima ne samo pri efektih, ampak tudi pri ostalih predmetih nalogo omejiti kolikor je mogoče, izmenjavanje efektivne gotovine odnosno blaga. Z vsemi mogočimi sredstvi se v borzn. prometu pospešuje clearing in slične surrogate gotovine, efektov. V Zagrebu, kamor smo danes navezani, pa se forsira le prečesto gotovinski promet. Stremljenje za borzo v Ljubljani opravičuje po mnenju bančnih strokovnjakov osobito tudi okolnost stalnih diferenc naših krogov s tamošnjimi zastopniki glede kurzov, pristojbin, valutiranja. Naš promet dosega na leto milijarde in ide v obliki provizij, kurtaže iz Slovenije letno veliko milijonov.

Spričo razvitosti naše trgovine, jakosti naše industrije in živahnosti naše obrti, spričo kreposti naših denarnih zavodov v Sloveniji, je dana

nujna gospodarska potreba, da se ustanovi v Ljubljani, kot ekonomskem in prometnem središču Slovenije, samostojna in popolna borza. Z ustanovitvijo popolne borze v Ljubljani dobi naša sistematična razvita in solidna fundirana gospodarska organizacija stoprav svoj pravilni zaključek.

Legitimnost in stvarna upravičenost akcije pripravljaln. odbora za popolno borzo v Ljubljani je priznana od poklicanih faktorjev in se je akcijskemu odboru že izdalo dovoljenje za efektivno in blagovno borzo. V skladu z vsemi gospodarskimi organizacijami smo se pa izrekli proti taki borzi z omejenim prometom, ker bi borza v taki formi pomenjala fakično borzo brez potrebne vitalnosti.

Popolna borza v Ljubljani bode imela življenske predpogoje za racionalno in uspešno delo. Borza v Ljubljani s popolno uredbo bode imela na razpolago po svoji legi in po svojih dobrih prometnih napravah izvrstne zveze z inozemstvom. Pripravila nas bo spričo bližine Trsta v nujno potrebno tesnejšo zvezo z zapadom ter bo omogočevala našo orientacijo na zapad. Gospodarsko-politična potreba prvega reda je, da se poglobi in utrdijo naši poslovni stiki z zapadom. Popolna borza v Ljubljani je ekonomska potreba in važen predpogoj, da preneha obstoječ dominanten vpliv budimpeštanskih in bečkih finančnih krogov na naše denarstvo. Germanško-avstrijski in madžarski vpliv na gibanje našega denarnega trga je sedaj odločno prevelik in prevelika je odvisnost naše poročilne službe od Dunaja in Pešte. Obstoječo odvisnost od Beča in Pešte je treba zlomiti in zagotoviti živahne, trajne in redne stike z zapadnimi državami v finančnem pogledu. Geografski položaj usposoblja Ljubljano za živahne borzne posle in za točno posrednico s prijateljskim zapadom.

Poostritev invalidskega davka.

Povodom uveljavljenja invalidskega davka se je v finančnem zakonu za l. 1920/1921 določilo, da se od dohodnine pobira invalidski davek le v takih primerih, v katerih dohodek ni zavezan nobenemu davku, razen dohodnine. Dohodnina v bistvu le popolnjuje donosne davke, kadar dosega dohodki dohodnini zavezano višino. Plačuje se je v teh primerih poleg donosnih davkov (zemljarine, hišnega davka, pridobnine, renfine).

Pokrajine Bosna in Hercegovina, Srbija in Crna gora nimajo dohodnine, ampak pobirajo le donosne davke. V teh pokrajinah se pobira naravno tudi invalidski davek edino le na donosne davke. Da se pobiranje inv. davka enotno uredi, je bilo potrebno za pokrajine, v katerih se pobira poleg donosnih davkov tudi dohodnina, določiti, da se invalidski davek pobira od dohodnine le takrat, kadar je predpisana od dohodkov, ki niso zavezani nobenemu donosnemu davku, na primer od dohodkov iz službenih prejemkov, od katerih se pobira na primer v Srbiji poseben davek.

Ta izjema se je v finančnem zakonu za l. 1922/1923 ukinila, kajti čl. 117. določa, da se invalidski davek pobira po vsoti neposrednega davka in državnih pribitkov. Iz davčne dolžnosti se izvzema edino le pri-

bitek za bolniško oskrbo, ki se v Sloveniji itak na pobira. Izza uveljavljenja tega člena bi se moral torej v pokrajinah, v katerih se odmerja dohodnina, pobirati invalidski davek tudi od celotne dohodnine brez ozira na to, da se v ostalih pokrajinah pobira invalidski davek le na odnosne davke.

Poostritev v nižjih stopnjah ni posebno znatna, postane pa občutna pri predpisu neposrednih davkov (brez davka na poslovni promet) v višini nad 15.000 Din, kjer doseženo eno pešino predpisane dohodnine.

Dvomimo, da se je narodna skupščina povodom uveljavljenja finančnega zakona za l. 1922/1923 zavedala, da je poostрила invalidski davek enostransko le pokrajina, v katerih je v veljavi dohodnina. Nasprotno, prepričani smo, da narodna skupščina ni imela namena oškodovati s poostritvijo invalidskega davka ravno pokrajine, ki plačujejo spričo popolnejšega davčnega sistema že itak višje davke, nego ostale pokrajine.

Opozarjamo naše poslance, da povodom uveljavljenja finančnega zakona za l. 1923/1924, popravijo to krivico in odločno zahtevajo vpoštlavitev v prejšnji stan. Hkratu bi bilo nujno potrebno, da se uveljavi tudi pri invalidskem davku za vse druge progresivne davke veljavno načelo prehodnih stopenj. Sedaj se to načelo ne upošteva, kajti na vsoto odmerjenega neposrednega davka, na primer v izmeri 2000 Din se pobira invalidski davek po 260 Din, skupna obremenitev znaša torej 2 tisoč 260 Din, na vsoto odmerjenega neposrednega davka v izmeri 2001 Din pa znaša invalidski davek 420 Din, skupna obremenitev torej 2421 Din, dasi je predpis neposrednega davka le za 1 Din višji. Edino pravično bi bilo, da bi višji predpis invalidskega davka v takih primerih ne presegal izmere višjega predpisa neposrednih davkov.

Da se prepreči kurioziteti v obremenitvi z invalidskim davkom, ki nastane s tem, da se na primer na vsoto neposrednega davka do 20 Din, pa naj znaša tudi le nekaj par, pobira invalidski davek v polni izmeri prve stopnje (2 Din), bi se moralo tudi uveljaviti načelo, da predpis invalidskega davka v nobenem primeru ne sme presegati 20% odmerne postave.

Petindvajset let brezžičnega brzojava.

Samo četrt stoletja leži za prvimi poskusom z brezžičnim brzojavom in že je preplavljen ves svet z električnimi valovi te nove iznajdbe. Prof. Hertz v Bonnu je dal znanstveno podlago, prof. Branley v Parizu je sestavil prve občutljive aparate in Marconi je upeljal to novo telegrafijo v prakso. Pa v istem letu so tudi Nemci Staby-Arco-Brann dosegli nove uspehe, katere je znala država dobro izkoristiti in poznam pod imenom »Telefunken«. Sledili so iznajditelji v raznih drugih državah.

V prvih letih so bile naprave primeru z današnjimi le igrača. Od daljave 5 km v Bristolskem kanalu je narasla oddaljenost leta 1899 na 48 km, 1901 na 105, 1905 na 1600 in 1909 na 4600 km od mlade, pa vzorno urejene postaje Nauen pri Berlinu. Odkritja in iznajdbe so se kopičile na tem tehnično popolnoma novem polju, kajti še nikdar ni bilo napred-

ka, ki bi imel na civilizirani svet toliko privlačno silo kakor ta izum.

Za gledalca, ki opazuje tako napravo iz daljave in ne more več pregledati vseh fizikalnih pojavov, ki so zvezani s to iznajdbo, je pač antena, omrežje, ki se dviga visoko v zrak, prva stvar, ki vzbuja pozornost. Kako visoko je tako omrežje si lahko predstavljamo, če slišimo, da ima postaja Nauen dva 260 m visoka stola iz železne konstrukcije, stolpa, ki sta le 40 m nižja od Eifflovega stolpa v Parizu, ki je najvišja zgradba sveta.

Celokupno omrežje antene s pritliklinami ima, kakor zvonec za zvočne, gotovo sprejemljivost za elektriške valove. Tresljaji, ki na anteni nastajajo, prenaša ta na eni strani v ozračje na drugi pa v zemljo. Tudi tu lahko primerjamo anteno z zvonce, ki oddaja svoj glas v zrak. Seveda so zvočni glasovi oziroma valovi mnogo neokretni od elektriških. Rabijo namreč za 1/2 km 1 sekundo, dočim pridejo elektriški valovi istočasno 7/8krat okoli zemlje.

Elektrika, ki valovi v anteni enakomerno sem in tja, se proizvaja potom posebnih strojev in se oddaja tudi enakomerno, dočim so jo prvotno oddajali le sunkoma. Nihanje, z znanstvenim imenom frekvenca valov, katere danes uporabljamo ni več tolika kakor pred 20 leti in znaša pri največjih postajah le še 20 — 60.000 v sekundi, dočim so šteli valovi prvih poskusov na milijarde nihajev.

Če postavimo v veliki daljavi drugo anteno, ki ima isto zmožnost nihanja kot prva, prične ta vsled prihajajočih valov tudi nihati. Isti pojav lahko opazujemo, če pojemo v odprt glasovir razne glasove. Ne samo glas, ampak tudi barvenost zvočka sprejmejo gotove strune in se čuje nekaj trenutkov kakor odmev. Pri sprejemni anteni pa poslana nihanje slišno po primernih aparatih, ki so zvezani s telefonom. Prav lahko spoznamo, da je vse odvisno od pravega uglaševanja oddajne in sprejemne postaje. Tega danes ni več težko doseči s primernimi stroji, katerih popis pa bi predaleč zavedel.

Danes je brezžična telegrafija skoro rešen problem. Tem bolj pa se peča tehnika s prenosom govora. Težave so tu seveda dosti večje, vendar pa dajo že doseženi rezultati upanje na popoln uspeh. Največja daljava, preko katere so govorili iz postaje Nauen, je 4500 km. Kakor smo pred kratkem čitali, so v Nemčiji govorili iz vozečega vlaka s postajo.

Končno bi še omenili nekoliko največjih in najnovejših uspehov brezžičnega brzojava. Nauen brzojavi danes v Novo Zelandijo na daljavo 20.000 km. Ker je ta razdalja enaka polovičnemu obsegu zemlje prihajajo elektriški valovi na to postajo od vseh strani in takorekoč ogrinjajo zemljo s svojo nevidno mrežo. To zadnje stopnjo so hitro dosegli. Leta 1917 je segala razdalja za brzojavljenje šele do Pekinga, 1918 do Argentinije (Buenos Aires 12.000 km).

Množina brezžičnih brzojavk se veča od meseca do meseca. Ves brzojavni promet v Nemčiji je pred letom znašal samo 80.000 mesečnih brzojavk. Danes je narasel že na 240.000 brzojavk mesečno. Kako je brezžično brzojavljenje razširjeno na ladjah lahko spoznamo iz članka ki je izšel v časopisu »Werft, Ra-deai, Hafen«. Članek pravi, da so

1921 izmenjali parniki White Star Line 45.000 brzojavk, v prvih šestih mesecih 1922 pa že 39.000. Na eni sami vožnji brzoparnika »Olimpie« so oddali na druge ladje 1572 brzojavk z 42.216 besedami.

Tudi v manj važnih panogah življenja je opaziti preokret, ki je nastal vsled brezžičnega brzojava. Ne samo turist, ki je na Mont Blancu in je poštom brzojava zvezan z ostalim svetom opazja to ugodnost, ampak tudi poštnik v vlaku ima na razpolago telefonsko govorilnico.

Vsa pričakovanja pa presega oprema policije v nekaterih mestih Amerike. Stražniki v Chikagu imajo v podlagi uniforme vsi to anteno, ki je zvezana s stranskimi aparati, ki se nahajajo v usnjeni torbi. Po tem tako, rekli bi »žepne postaje« dobivajo navodila svojih predstojnikov ali naravnost od policijske centrale ali pa po mobilnih postajah, ki vozijo v avtomobilih po mestu. Tudi v službi fotografije je danes že brezžična telegrafija. Pred kratkim so brezžično poslali preko oceana sliko predsednika Hardinga, ko je ravno govoril na shodu. Slika je bila še v isti uri, ko je bila posneta, v Parizu.

Zato se pa lahko vprašamo: Kaj bo prinesla prihodnja iznajdba? Morda možnost, proizvajati silne delavne moči v silno majhnih prostorih. Uspešnem koraku do težkega parnega stroja k lahkemu plinskemu in bencin motorju imamo zahvaliti, da moremo uporabljati letala. Morda se nam posreči še izum, ki bo omogočal, proizvajati močne konjske sile v prostoru, ki ga zavzema žepna ura.

Domače je le domače,

so dejale nekdanje naše gospodinje in zahtevale povsod le domače testenine »PEKATETE«. So najcenejše, ker se zelo nakuhajo.

Trgovci in trgovski register.

(Nadaljevanje.)

Vpisuje se v trgovski register samo to, kar dopušča trgovski zakonik, razun tega še — vsled poznejših zakonov — zaznambo otvoritve konkurza in poravnalnega postopanja ter prisilne uprave v smislu izvršilnega reda.

Dopuščeni vpisi so pa obenem obligatorni, samo vpis ženitne pogodbe trgovčeve žene prepuščen je prosti volji strank.

Izmed posameznih vpisov omeniti je posebej tvrdkino besedilo. V tem oziru vsebuje trgovski zakon določene predpise. Tvrdka trgovca posameznika sme obstojati iz njegovega rodbinskega imena s ali

brez priimka in je k večjemu dopuštěn še pristavek v natančnejšo označbo osebe ali opravila. So pa trgovci, ki bi v tvrdkino besedilo najraje zamašili še najrazličnejše in večkrat naravnost brezsmiselnost dodatke. Ali se ne glasi lepše n. pr. zakonu ustrezajoča tvrdka »Božidar Medved«, kakor pa morebili s pristavkom: »Pri nizki ceni, trgovina z manufakturnim blagom na drobno in debelo«. Pomisliti mora pa pri tem trgovec tudi, da mora podpisovati tvrdko lastnoročno, torej tudi celo morebitno tvrdkino obširno besedilo in da zato ne sme uporabljati štampljike.

Tvrdka javne trgovske družbe, mora, če ne obsega imen vseh družabnikov, obstojati iz imena saj enega izmed družabnikov s pristavkom označujočim družbo. — Ravno tako tvrdka komand. družbe. Tvrdka delniške družbe mora biti praviloma povzeta predmetu podjetja in ne smejo biti v njej imena družabnikov in drugih oseb.

Tvrdka družbe z omejeno zavezo mora biti ravno tako povzeta predmetu podjetja ali pa mora obstojati iz imen vseh ali pa vsaj enega družabnikov; vedno pa mora imeti pristavek: »družba z omejeno zavezo« pri čemur beseda »družba« ne sme biti krajšana.

Ravno zadnje imenovane družbe pa pri besedilu svojih tvrdk največ grešijo. Najraje bi imele v tvrdki kako eksotično ime, ki ne pomenja — ničesar. Druge zopet bi pa že v tvrdkino besedilo vtaknile celo reklamo. Zelo razširjen je na pr. dodatek: »Prvo jugoslovansko...« ali »Prvo slovensko...« — Toda tvrdka mora biti, kakor omenjeno, povzeta predmetu podjetja, nihče pa ne bo trdil, da je z gorenjimi besedami kakorkoli označen njen obratni predmet. Poleg tega mora biti taka označba resnična. Vprašanje nastane pri gorenjem primeru ali je tvrdka res »prva« bodisi časovno ali po obsegu in tudi če je res »slovenska«, da nima namreč samo svojega sedeža v slovenskem kraju, marveč da so tudi družabniki slovenske narodnosti. Navadno se izkaže potem, da tvrdka v nobenem oziru ni prva, presojanje o tem, ce je po narodnosti družabnikov res slovenska, je pa pač težavnejše to presojanje ni olajšano z okoliščino, da je tvrdka s sestavo družabne pogodbe poverila nemškega notarja in vložila prijavo po nemškem odvetniku!

Taka tvrdkino besedila pomenijo pač samo reklamo, ki pa po zakonu na tem mestu, nemreč v besedilu tvrdke ni dopustna.

Glede prijav, k trgovskemu registru naj pripomnimo še, da mora biti vsaka taka prijava ali dana pri

trgovskemu sodišču na zapisnik ali pa vložena v sodniško ali notarijelo poverjeni obliki. Pooblastilni se mora izkazati z enako poverjenim pooblastilom. Najsigurnejši in vsaj najcenejši način prijave je vsekako prijavo na zapisnik pri sodišču, kakor se je pri nekem prejšnjem članku prav umesno že omenilo.

Poleg trgovskega registra vodi trgovsko sodišče tudi združni register zadevajoč pridobitne in gospodarske zadruge. V ta register vpisujejo se: združna pogodba in vsaka njena sprememba, združne podružnice, člani načelstva in njih namestniki, ter njih izstop iz načelstva, razdelitev in prenehanje prokure, razdružitev zadruge, nastavitve in izstop likvidatorja.

Tudi glede združnega registra velja, kar se je omenilo glede trgovskega registra: vpisati se sme samo to, kar predpisuje zakon, to se pa mora vpisati. Fakultativnih vpisov združni zakon ne pozna.

Tudi na prijavah k združnemu registru morajo biti podpisi poverjeni, vendar pa pri prijavah sklepov občnega zbora načelstva ali nadzorstva zadostuje, če štaflet drugače ne določa, predložitev zapisnikovega prepisa, ki ga združba s predpisanim podpisom svoje tvrdke potrjuje kot pravilnega in če so v spisih trgovskega sodišča že poverjeni podpisi onih, ki so tvrdko podpisali.

M. Savič:

Naša industrija in obrti.

(Nadaljevanje.)

Nožarske izdelke so preje izdelovali v Jagodini, kjer so jih prenehali izdelavati, dalje v Užicah, v Prizrenu in v Knjaževcu, kjer se še sedaj izdelujejo nožarski izdelki, posebno pa britve. Te kovače bi bilo treba podpirati, da bi si nabavili kladiva na vodo ali na motorno silo in bruse, da bi na poceni način kovali nože, jih brusili, in tudi, da nabavijo stiskalnice za stiskanje pločevine in jeklenih ploščic in ako se jim omogoči pocenu uvoz sirovine za nožarske izdelke iz temperove litine v svrhu nadaljne predelave, jih je treba povsod in ob vsaki priliki sprijiti z zadrugo.

Puškarška industrija, ki je bila zelo razvita v Prizrenu in Tetovem, je popolnoma prenehala in puškarji so prešli k izdelavi britev, ali pa so se razkropili kot vojni puškarji.

Za razvoj železne industrije v Srbiji je treba poleg obrtne-vojnotehnične šole otvoriti tudi srednjo tehnično šolo in poleg nje strokovno obrtno šolo s tečajem za strojne ključavničarje in za elektrotehniko

v Beogradu in v Skoplju. Na ta način bi se vzgojilo obratovodje za strojno in ostalo železno industrijo, poleg obratovodij za druge tovarne. Poleg tega bi bilo treba najboljše učence večerne in nadaljevalne obrtne šole za železno stroko izbrati in jih kot državne gojence poslati v strokovne obrtne šole v tuje države v srednje tehnične šole ali pa v inozemstvo, bodisi na delo ali v šole, da se izpopolnijo v svojem poslu ali pa da se naučijo nove podobne stroke, da bi se na ta način dobili pionirji za upeljavo izdelave novih vrst predmetov v Srbiji.

Vojna izkušnja nam je podala dokaz ogromne važnosti železne industrije kot podlage za narodno obrambo. Iz tega vzroka, kakor tudi važnih gospodarskih interesov, posebno, da bi se mogli vrniti tako mnogobrojni naši izseljeniki iz Amerike v domovino, moramo stremeti za tem, da za vsako ceno ustanovimo močno industrijo v državi. Posebno moramo gledati na to, da jo osnujemo v Srbiji in Bosni, kjer se nahajajo znatna železna rudišča. Ni se treba bati nikakih žrtev, bodisi kakršnih koli, da so to bodisi velike investicije same države, bodisi s pomočjo domačega kapitala, državne subvencije, državne šole, močne zaščitne carine in podobnih sredstev, ako ne želimo, da bode mo v prihodnji vojni zopet z golimi prsi napadli in poginjali in umirali kot muhe, kakor je bilo to v zadnji vojski. Treba je, da to storimo tembolj, ker smo bili to izredno važno stroko obupno zapostavili, zapustili in uničili ter smo dopustili, da je nam propadla tudi železna industrija na Vlasinji, kakor tudi puškarški obrt, nožarski, tehniški, kakor tudi po večini stari zlati kovaški obrt in sicer, ne da bi se bili brigali, da namesto teh strok ustvarimo nekaj novega. To je veliki greh in ta greh smo mi plačali s tisoči in tisoči nedolžnih grobov, česar v bodoče ne smemo več delati.

92. Varilnice in valjarne kovnega železa in jekla v Sloveniji.

V Sloveniji se nahajajo tri varilnice kovnega železa in jekla, ki predelujejo surovo vlivano železo v kovno železo in jeklo ter ga potem ene v valjarni izvaljajo v palice, druge pa v palice in pločevino.

Največje je podjetje Kranjske industrijske družbe na Jesenicah, ki ima pet martinovih peči, vsaka po 20 ton kapacitete ter zaposluje 180 delavcev. Pri polnem obratu izdelava lahko okrog 2.000 vagonov železa in jekla, okrog 1400 vagonov žičnikov in 600 vagonov vlečene žice od 0.15 m/m navzgor, 1000 vagonov mrzo-valjanega železa v trakovih, 750 vagonov pločevine nad 1 m/m

LISTEK.

Gustav Freytag.

Dati - Imeti.

(Nadaljevanje.)

»Da, da«, pritrudi oče, »to je prava zabava. Obstoji iz obračanja, skakanja, najprej se vrta na to stran, potem zopet na drugo. Poskuša se, dvigniti samega sebe od tal, kar pa je vedno nemogoče. — Ljudem postane vroče, pijejo kozarček za kozarčkom in končno zaplešejo še ples s poljubi. Za dotičnega, ki se hoče oženiti, je ta stvar potrebna. Toda ti še nisi tako daleč, imaš še mnogo let časa.«

»Gospod Wohlfart vendar tudi še ni tako daleč«, odvrne Karel. »Le pa reč bi bila, če bi on poročil zdaj kako gospodično z dvema vrancema in posrebreno konjsko opremo!«

»Pač ne bo nič pomagalo«, pravi oče ter zmaje z glavo, »s plesom se začne, z ženitvijo se neha. Enako se je tudi meni zgodilo.«

»No, tebe bi bil pa rad videll« zakliče Karel.

»Oho«, se postavi velikan, »svoječasno sem plesal kot vrtavka. Ni

bilo kmalu plesalca, ki se bil mogel kosati z menoj.«

Karel neverno pogleda očeta. — »Da, da«, veselo nadaljuje orjak s svojimi spomini, »če so tla trdna, in imam dobre tovariše poleg sebe, mi že prija to delo. — Bila je velika plesna veselica v mestnem društvu; bil sem povabljen, z menoj Viljem, ki je bil tedaj še slaboten mladič. Spominjam se še, kot bi bilo včeraj, stal sem v dvorani, oblečen v modri jopič s svetlimi gumbi, ter gledal na družbo, ki se je vrtela okrog mene. Zdajci mi obstanejo oči na tvoji materi; oh, ljubka stvarca, sedela je tamkaj kot punčka! — Poleg nje je sedel njen oče, ključavničarski mojster: »Dober večer, Janez«, mi zakliče, »ali si tudi ti prišel?«

»Menda vendar, očka«, mu odgovorim in stopim k njim; toda čim dalje časa sem gledal punčko, tem bolj mi je dopadala. »To je moja hči«, pravi ključavničar, »najbrž deklice sploh ne poznaš več? Bila je dve leti na deželi pri tebi.« »Kako lepa je postala!« pravim jaz, »okrola je in ljubka, kot bi bila izklesana.« Mala je do ušes zardela, in tudi meni je postajalo toplo. »No«, pravi ključavničar, »če hočeš plesati z njo, le pojdi! Samo pretrdo jo

nikar ne primi!« »Popolnoma nežno«, sem odgovoril in jo odpeljal v sredo dvorane na ples. Najini postavi sta morali biti pač precej različni, ona malo dekletce in jaz orjak, in menim da so se nama ljudje smejali.«

»Tega bi ne bil smel trpetil!« Zakliče Karel, se postavi predenj in zastavi roke v bok.

»Niso o tem slabo mislili,« odgovori oče, »in tvoja mati mi je priznala po prvem valčku, da je nič ne vznemirja, če se nama ljudje smejajo. Rekla mi je tudi, da z menoj zelo lahko pleše. Seveda sem celi večer plesal z njo, zdaj še celo. Pri zadnji polki sem imel zaradi nje še z Viljemom nekoliko posla. Ko je namreč videl, da jaz plešem z njo, je hotel tudi on z njo plesati, ko je zapazil, da ji jaz dvorim in se sučem okrog nje, je hotel on storiti isto, ko sem jaz kupil en šopek za njo in enega za se, je tudi on kupil dva šopka ter se začel vrteti okrog nje kot mlad petelinček, dokler ga nisem končno potegnili skrivaj na stran in mu dejal: »Veš, Viljem, pri vsakem vozu, pri vsakem sodu in pri vsakem kosu blaga, ki ga bom nakladal, smeš položiti svojo roko tja, kjer bo imel jaz svojo, toda te ključavničarjeve hčerke se pa nikar ne

dotikaj.« »Zakaj ne?« je vprašal. »Zato, Viljem, ker sva prijatelja in bi te zelo nerad obdaril z zaušnico ter osramotil pred ljudmi.« »Popolnoma predrugačil si se,« mi je odgovoril; tudi ubogal je na moje besede.«

»Od tega dne,« je nadaljeval oče, »sem bil zaljubljen. Tudi tebe bo še doletelo to. Človek postane nemiren, ognjevit, navdušen, prične prepevati, pisariti pisma in kupi si nov suknjič. Tako počenja vsak, in tako sem delal tudi jaz, celih šest tednov, nakar je bila svadba. Tvoj stari oče je dovolil, da smo povabili na njo vse nakladalce. Tedaj se je plesalo, da se je tresla cela hiša; vendar drugače se ni zgodila nobena nesreča kakor edino ta, da smo razbili en svetilnik.«

»Mejdunaj!« zakliče Karel, »to bi pa res rad videl. Škoda, da me ni bilo zraven!«

»Porednež!« ga zavrne oče, »kako bi bil ti mogel, biti zraven, ko niti mislili nismo tedaj na te. Delali smo šele priprave za tvoj prihod.«

»Da bi le Wohlfart ne prišel prepozno domov,« pravi Karel, »tega gospod Schröter ne more trpeti.«

(Dalje prih.)

debele, 180 vagonov jeklenih žičnih vrvi, 30 vagonov žebeljev za čevlje; poleg tega izdeluje fino jekleno lino iz v loncih toplenega jekla. Za izdelavo teh predmetov mora uvoziti 3.500 vagonov surovega letega železa in okrog 2.500 vagonov starega železa. Surovo železo dobiva iz inozemstva in sicer iz Skednja pri Trstu, dokler je bil v obratu, ker je bil last iste družbe, drugače pa iz Nemčije, Avstrije in Čehoslovaške. Staro železo kupuje po celi državi in ga nabere dovolj za svojo lastno potrebo.

Podjetje ima lastno električno-vodno napravo za 4.900 konjskih sil in 1.400 parnih konjskih sil, od česar odpade okrog 900 HP na produkcijo elektrovodov za izdelavo karbida in podobnih predmetov. Tovarna je moderno urejena in dobro obrabovana. Družba je tuja in še ni nacionalizirana; uradništvo je tuje, samo delavci so Slovenci.

Akoravno ima ta tovarna toliko kapaciteto ne more izdelati niti pelega dela svoje kapacitete in sicer predvsem iz razloga, ker si v prvem času ni mogla nabaviti premoga zadostnih množin, niti zadosti surovega železa, kar je zelo obžalovanja vredno, v dobinajvečjega pomanjkanja železa l. 1919 in l. 1920. Podjetje je odrezano od svoje zveze za preskrbovanje s surovim železom, ker je odvisno od inozemske produkcije in ker se nahaja v bližini nemške, avstrijske in italijanske meje, ne more služiti za bazo za narodno obrambo, marveč bo samo oviralo produkcijo in ojačenje industrije za narodno obrambo. V interesu narodne obrambe je treba to podjetje odkupiti in ga prenesti v bližino Ljubije in preseliti največje žamošnje dobrino, to so žamošnji izvežbani delavci. Ako bi ostalo to podjetje na Jesenicah, bi mu bilo treba dovoliti, ko se osnujejo podjetja v okolici Prijedora, da obratuje samo za inozemstvo, to je da dovažajo surovo železo iz inozemstva ali pa iz Ljubije in staro železo iz inozemstva ter da jih predeluje v kovno železo in jeklo in izvažajo, ne da bi imelo pravice brez carine prodajati v tuzemstvu. Po premestitvi teh tovarn bi se na žamošnjem kraju zgradile tovarne papirja, celuloze in lesovine ter podobnih predmetov, kar ne tangira tako globoko interesov narodne obrambe.

Drugo važno podjetje je varilnica in livarna jekla grofa Thurna v Ravnah pri Guštanju v Sloveniji.

To podjetje izdeluje jeklo in sicer navadne vrste, kakor tudi tako imenovane plemenite vrste. Letna produkcija jekla je znašala leta 1912 218 vagonov takoimenovanega pudlarskega jekla, 150 vagonov v loncih varjenega jekla in 177 vagonov martinovega jekla, vsega skupaj torej 546 vagonov. Produkcija l. 1913 je znašala 505 vagonov. V vojni dobi kakor tudi sedaj, je produkcija mnogo manjša. Tovarna ima dve martinovi peči od 7 in 10 ton, topilnico za jeklo in valjarno in sicer z dvema grobimi stiskalnicami, vsaka z dvema valji in eno fino stiskalnico s tremi valji. Poleg tega ima to podjetje velike stiskalnice za jeklo za izdelavo železnih delov za lokomotive in vagonov, kakor tudi za izdelavo osov in za vozove. Med vojno je kovala granate in šrapnele. Ta tovarna izdeluje: 1. nelegirano martinovo jeklo, 2. legirano martinovo jeklo, 3. nelegirana v loncih varjena in toplena jekla, 4. legirana v loncih varjena jekla. Kovačnica ima 16 parnih kladiv s 3.000 do 5.000 kg udarne teže, tri friksijske stiskalnice s 5.000 do 200.000 kg pritiska, tri parna kladiva z 200 do 1.000 kg udarne teže, 1 brusilnico, 73 stružnic, delavnico za popravilo in izdelavo, delavnico za predelavo in sicer z dvema stiskalnicami po 400 ton itd. Orodje in stroji so za slučaj vojne za narodno obrambo izvanredno potrebni.

Tovarna zaposluje sedaj 500 delavcev, 14 uradnikov in 9 mojstrov. Lastnik podjetja je grof Vincenc Thurn Valsasina. Uradniki so Nemci delavci pa Slovenci.

Ta tovarna je izdelovala slovi to thurnovo jeklo. Po prevratu je slabo obrabovala, predvsem, ker ni imela zadostne orientacije o novih razmerah, v drugi vrsti pa ker ji je primanjkovalo premoga, ker je bil prepovedan izvoz izdelkov itd. Surovo železo je vozila iz Nemčije, Avstrije in Čehoslovaške. Skoda je, da se to za narodno obrambo tako važno podjetje nahaja baš na sami meji in bi ga morala država odkupiti ter prenesti v okolico Prijedora ter preseliti tudi tja vse delavce ter omogočiti delavcem, da si nabavijo hiše in zemljišča v okolici nove tovarne in ukreniti vse potrebno, da bi se delavci v novem kraju čimbolje počutili.

V kolikor bi se ta tovarna ne preselila, bi ji bilo treba omogočiti, da dela samo za inozemstvo, kakor hitro se osnujejo take tovarne v okolici Prijedora, da ne bi ovirala snovanja in napredka nove tovarne, ki bi ležala ugodneje za narodno obrambo.

(Dalje.)

TRBOVELJSKI PREMOG IN DRVA

ima stalno v zalogi vsako množino

Družba „ILIRIJA“, Ljubljana
Kralja Petra Irg 8. Telefon št. 220.

Izvoz in uvoz.

Izvoz hrastovih železniških pragov. Po sklepu Ekonomsko-financijski komite ministrov je z veljavnostjo z dne 27. aprila določil izvozno carino za špeci jalni hrastov slavnbeni les (žagane hrastove železniške-pragove preko 270 cm dolžine) po 15 Din na komad.

Izvoz krmil. Ekonomsko - financijski komite ministrov je s 30. aprilom t. l. ukinitil prepoved izvoza sena, muhara, suhe detelje in ovsu ter sveže in suhe krmne pese in suhih rezancev od sladkorne repe. V bodoče se bo pobirala za oves in za rezance sladkorne repe pri izvozu izvozna carina 10 Din na 100 kg, medtem ko so ostali našeli predmeti prošli izvozne carine.

Izvoz čebule, surovih kož, zdroba in otrobov. Ekonomsko-financijski komite ministrov je znižal izvozno carino v seji dne 24. aprila t. l. za sledeče predmete: a) za čebulo in por se zniža carina od 200 Din na 30 Din za 100 kg; b) izvozna carina za jarče in jagnječe surove kože se zniža od 800 na 400 Din; za ovčje in kozje kože od 800 na 400 Din za 100 kg; c) izvozna carina na zdrob se zniža od 110 na 40 Din za 100 kg in na otrobe pa od 25 na 15 Din. — Odlok stopi v veljavo z objavo v »Služenih Novinah«.

Narodno gospodarske zadeve. Trgovina.

Čehoslovaška zunanja trgovina v mesecu marcu 1923. V marcu 1923 je uvozila Čehoslovaška blaga za 206 milijonov 989.193 mel. stolov v skupni vrednosti 801.523.971 čsl. kron (v februarju za 203.701.563 mel. stolov v vrednosti 591.251.323 čsl. kron).

Rusko angleška trgovina. V zadnjem četrtletju lanskega leta je znašala vrednost uvoženega blaga z Ruskega štiri milijone 986 tisoč funtov, vrednost blaga, ki se je izvozila na Rusko pa v številski reekspert 1.038.000 funtov šterlingov.

Industrija.

Veliko povišanje glavnice brodske tvornice vagonov. Prva jugoslovanska tvornica vagonov d. d. v Brodu na Savi povišuje svojo delniško glavnico od 12.500.000 na 40.000.000 Din.

Češka pivovarska industrija. V letu 1921-1922 je znašala vsa produkcija piva v češkoslovaški republiki 6 milijonov hektolitrov proti 13 milijonom hektolitrov v letih 1911 in 1912. Lansko leto je obratovalo 69 pivovarnic. Produkcija piva v letu 1921-1922 je znašala na Moravskem le 784.000 hl, kar bi bilo lahko nakuhalo 8 največjih pivovarnic. Izvoz v Avstrijo in na Nemško je zelo padel, ter je imel za posledico, da so izvozne pivovarnice skušale spečati svoje izdelke doma, kar je bila naravnost katastrofa ostalim pi-

vovarnicam. Ker v doglednem času ni pričakovati, da bi se izvoz češkega piva izboljšal, ima češko pivovarstvo žalostno perspektivo v bodočnost.

Carina.

Carinski nadavek v Italiji znaša od 6. maja 390.

Carinski zlali nadavek v Nemčiji znaša od 9. do vključno 15. maja 614.900 odstotkov.

Zaščitna carina za industrijo barv v Italiji. Iz Rima poročajo, da se bo v Italiji uvedla zaščitna carina za industrijo barv.

Trošarina

Trošarina na vino v steklenicah. Generalna direkcija posrednih davkov je ugotovila, da se predpisi člena 6 toč. 6 pod b zakona o trošarini ne izvajajo povsod enako pri plačevanju trošarine na vino v steklenicah, kadar se vino iz sodov, za kalere je trošarina že plačana preleka v steklenice. Kar je treba v takih primerih plačati samo razliko, a ne celotne trošarine na vino v steklenicah, odreja generalna direkcija, da se mora plačevanje razlike trošarine na vino, ki se iz sodov zaradi prodaje preleka v steklenice, vršiti po naslednji skali: na steklenice 0.5 litra 32.50 Din, na steklenice 0.6 litra 39 Din, na steklenice 0.7 litra 45.50 Din, na steklenice 0.8 litra 52 Din, na steklenice 0.9 l 58.50 Din na 1 l steklenice 65 Din, na steklenice od 1.5 l 97.50 Din. Vsakdo, ki želi pretekati vino iz sodov v steklenice, mora predhodno dokazati, da je trošarina v znesku 35 Din za 100 l že plačana.

Monopoli.

Monopolski dohodki v januarju so znašali od tobaka 90.829.931 Din (decembra 1922 samo 83.240.486 Din). Celokupni dohodki monopola so znašali v januarju 1923 139.886.533 Din, v decembru 1922 pa 160.076.158 Din.

Denarstvo.

Zlata pariteta v Avstriji znaša od 7. do 13. do 13. t. m. 14.400 Ka.

Promet.

Za uvedbo telefonske zveze z Italijo. Vrše se pogajanja glede uvedbe direktno-telefonske zveze med Italijo in Jugoslavijo, in sicer pred vsem glede uvedbe direktno-telefonske zveze Ljubljana-Trst in Zagreb-Trst.

Iz naših organizacij.

Občni zbor Zveze trgovskih gremijev in zdruag za Slovenijo v Ljubljani se vrši v sredo dne 9. maja t. l. v veliki dvorani Mesnega doma. Predpoldne razpravlja Zveza o svojih internih zadevah; popoldanski spored občnega zbora, ki se prične ob 2. uri 30 minut ima značaj trgovskega shoda in se bo k posameznim poročilom otvorila debata in bo pri slučajnostih vsakemu članu gremija dana možnost govora odnosno debate. Ob 8. uri zvečer se vrši v restavraciji Zvezda prijateljski sestanek goslov in ljubljanskih trgovcev. Gremij trgovcev pozivlja vse svoje člane da se udeležijo v polnem številu popoldanskega zborovanja in pa večernega prijateljskega sestanka. Na ta način bomo dokumentirali, da znamo ceniti svojo organizacijo.

Naznanila Trgovske zbornice.

Velesjem v Budimpešti. V Budimpešti se bo vršil letos XIV. vzorčni sejm od 19. do 28. maja. Prospekti so interesentom v pisarni Trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

Vzorčni sejm v Padovi. V Padovi se bo vršil letošnji vzorčni sejm od 1. do 15. junija. Prijavnice za razstavljalce so interesentom v pisarni Trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

Dobava, prodaja.

Prodaja stare posode iz pločevine. Na dan 11. maja 1923 ob 10. uri dop. se bodo prodajale polom javne licitacije stare posode iz pločevine (kozarci, pljuvalniki, skodelice itd.) v kasarni Vojvode Mišiča (prejšnja belgijska vojašnica) v slagalistu za ratne sanitetne spreme, objekt XIII. Vhod vrata v bližini špediterja Ranzinger iz Vojaške ulice.

Dobava drv. Pri intendanturi Poliške divizijske oblasti v Subotici se bo vršila

dne 11. maja t. l. ob 11. uri dopoldne druga ofertalna licitacija glede dobave 43.160 m³ drv. Predmetni oglas je v pisarni Trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Razno.

Ker se po tujih trgovskih potnikih vrše velike nepostavnosti, je izdala Nemška Avstrija na zahtevo našega Irg. min. upravičenim trgovskim potnikom iz Nem. Avstrije v nemškem in francoskem jeziku pisane legitimacije. Gremij trgovcev opozarja na to vse svoje člane s pozivom, da od vsakega Trgovskega potnika, ki je prišel iz Nem. Avstrije, zahtevajo vpogled v to legitimacijo. One, ki se ne morejo izkazati s tako legitimacijo, naj enostavno naženo, ker to niso Trgovski potniki ampak zakoniti verižniki. Legitimacija je na vpogled v Gremijalni pisarni.

Jugoslovansko - italijanska konferenca v Ljubljani. V smislu rapalske pogodbe se bodo v najkrajšem času sestali v Ljubljani naši in italijanski delegati v Ljubljani, da uredijo davčno-prana vprašanja na ozemlju, ki je bilo začasno zasedeno od Italijanov. Za našega delegata je imenovan načelnik v finančnem ministrstvu g. Hilarij V odopivec, za eksperta pa g. Niko Marič, finančni načelnik v Dubrovniku.

V soboto, dne 12. t. m. prispe v Ljubljano srbijanska pevska organizacija »Pevačka družina Stanković«. Glasbena Malica namerava prirediti slovesen sprejem, manjkajo ji pa denarna sredstva. Z ozirom na velik pomen tega obiska za okrepitev medsebojnih gospodarskih in trgovskih slikov ter na hujski promet priporoča gremij trgovcev vsem svojim članom, da prispevajo vsak po svoji moči za gorenji namen, odnosno, da se velikodušno odzovejo gospelem iz sprejemnega odbora, ki se bodo v prihodnjih dneh predstavile posameznim s poverjeno nabiralno polo. Načelnik.

III. Ljubljanski vzorčni velesjem (1. - 10 IX. 1923). — Železniške ugodnosti. Vsem udeležnikom letošnje velesjemske prireditve je na podlagi sejsmske legitimacije priznana železnišk vožnja za polovično ceno do Ljubljane in nazaj. V razumevanju velikega pomena ljubljanskih velesjemov za našo narodno gospodarstvo je železniško ministristvo letos dovolilo 50% popust. — Zahtevajte prospekt s prijavnico od Urada Ljubljanskega velesjema, Ljubljana, Gosposvetska cesta (telefon interurban 140). — Reklamne deske. — Akvizicijo reklamnih desk je velesjemska uprava oddala ljubljanskem anon. in rekl. podjetju »Apolo«. — Akviziter se mora vsaki stranki izkazati s cenikom, ki je uverjen od velesjemskega urada.

Tržna poročila.

Zagreški žitni trg. (4. t. m.) Postavno baška, odnosno vojvodinska postaja nolirajo: pšenica 450-460, koroza žolta 250-267.50, bela 295-310, defektna 180-220, rž 370-375, ječmen za pivovarne 325-350, za krmo 300-305, oves 287.50-290, fižol pisani 500-600, beli 450-500, pšenična moka »0« 687.50-712.50, »2« 662.50-687.50, »4« 637.50-662.50, za krmo 200-225, ržena 500-550, otrobi drobni 160-175, debeli 250. Tendanca mirna, nekoliko oslabljena.

Svinjski sejem v Mariboru. (4. t. m.) Na sejem so prignali 328 svinj. Cene v kronah so bile: 5-6 tednov stari 600-1100, 7-9 tednov 1200-1600, 3-4 mesece 2000-4600, 8-10 mesecev 4800-5600, 1 leto stari 6500-7000. Ziva teža kg 90-100, mrlva teža 115-120. Kupčija je bila slaba, nad polovico blaga se ni prodalo.

Na veliko in malo!

Priporočamo: galanterijo, nogavice, potrebščine za čevljarje, sedlarje, rinčice, podloge (belgier), nadalje potrebščine za krojače in šivilje, gumbe, sukanec, vezanine, svilo, tehlnice decimalne in balančne najceneje pri

JOSIP PETELINC!
Ljubljana, Sv. Petra nasip 7.

